

Zuzana Maléřová

fotografie Vlado Bohdan

Příběhy z tribuny

Nakladatelství
ČS

Zuzana Maléřová

Příběhy z tribuny

fotografie Vlado Bohdan

© Zuzana Maléřová, 2013

Photographs © Vlado Bohdan, 2013

Postface © Milan Švihálek, 2013

Editor © Josef Pepson Snětivý, 2013

Cover & Layout © Filip Skalák, 2013

© Nakladatelství ČAS, 2013

ISBN 978-80-7475-007-6

Zuzana Maléřová

Příběhy z tribuny

fotografie Vlado Bohdan

Říše divů Barbory Srnkové

Když se z jejího domu odstěhovala spousta zabalených papírových krabic popsaných jazykem, kterému málo rozuměla, odstěhovala se i marná snaha porozumět si s cizincem, se kterým spojila svůj život. Odstěhoval se zpět do země, v níž se hovoří jeho řečí, ona zůstala. A tříletá dcera mezi nimi. Oba je milovala. Oba milovali ji. To ticho, ve kterém nemluvili, ji mělo chránit před hlasitostí rozhodů. V ní však vyvolávalo neklid a až neurotickou potřebu na sebe upozorňovat. Pak totiž rodiče museli alespoň křiknout. Bára si v těch chvílích intenzivně vybavovala rozchod svých rodičů. Když od nich táta odcházel, Bára s bráchou Honzou uvažovali, že se rozdělí, aby nikdo z rodičů nezůstal sám. Byla přesvědčená, že půjde k tátovi, že si ji samozřejmě vezme s sebou. Byla na něj obrovsky navázaná. Nestalo se. Navíc táta sám rozhodně nebyl. Našel si dívku jen o deset let starší, než byla Bára. Bylo to zvláštní, protože Báře se dvacetiletá holka s chutí žít líbila. Byla mladá, získala zadaného muže pro sebe, prožívala obrovskou radost. S Bárrou blbla, uměla provaz a vařila krupicovou kaši, kterou Bářina maminka neměla ráda. V pudu sebezáchovy nevnímala máminu bolest. Docházelo k nemilosrdným situacím. Přišla domů, veselá od táty a jeho zábavné ženy, máma seděla na gauči v tmavém pokoji a asi plakala. Bára jí začala vyprávět, jak je to u táty skvělé. Až při svém vlastním rozvodu si uvědomila, jak moc to mámu muselo bolet. Vždyť zůstala sama se třemi dětmi. V té době začínala číst. Máma jí dávala knížky, ale jí se nějak nelíbily. Pak objevila jiné, které tam zůstaly po tátovi, a spontánně vykřikla: „To je ono!“ Táta měl posléze další tři děti, dohromady jich má sedm. Bylo těžké, aby si uchoval čas i pro ty minulé. Ale ona o něj nikdy nepřestala bojovat. I dnes cítí, jak se jí dotýká, když jí vypráví o svých mladších dětech a jí bere za partnera. Ona je také jeho dítě. Navždy. A chce ho občas mít jen pro sebe.

Když se zamilovala do otce svého dítěte, věděla, že ve Švédsku nikdy nenalezne domov a že jí tam vždycky bude trochu zima. Kaare věřil, že on nalezne domov u ní. Nedokázal to. Nor, co mluvil švédsky, Češka, co mluvila anglicky. Nedokázali se dostat ke kořenům svých pocitů i problémů, neměli k dispozici stejný jazyk. Všechno bylo jen přibližné, přesná slova scházela. Když se loučili, měli oba v očích slzy. Jejich Emma se narodila z velké lásky a právě společnou lásku k ní obdivuhodně zvládli. Bárů to stálo mnoho

stesku, ale rozhodla se vzdát poloviny jejího dětského života. Ta druhá půlka patřila tatínkovi. Emma létala každý měsíc do Švédska stejně běžně, jako jiné děti jezdí tramvají. Bára si uvědomila, jakou má jako matka po rozvodu moc. Ale stále si opakovala, že půlka Emmy je tátova. Stala se průkopnicí střídavé péče u nás. Plakala při každém loučení, cítila prázdno a úzkost. Nebylo to snadné, ale právě proto, že Emmu tolik miluje, nemohla jí tátu vzít. Ničím jim neublížil, jejich rozchod nemohl změnit fakt, že Emma je jeho milující dcera. Musela se naučit tátovu řeč, protože kdyby se nenaučila švédsky, nemohla by si s ním povídat tak krásně jako teď. To Bára nikdy nemohla. Když svého bývalého muže dnes vidí, je ráda, že má dceru. I když si vždycky přála žít v úplné rodině, ve které je táta, máma a děti. Nikdy se nechtěla rozvést, ale také nechtěla žít ve lži. Už vedle sebe pouze přežívali, oba ztrápení, a ona nechtěla utíkat za někým jiným a tvrdit, že jde na nákup. Navíc vždycky vyznávala, že dětem se lhát nemá a nesmí. Věřila, že všechno ostatní spolu nějak zvládnou. Přiznala Emmě, že v jejím srdci už bydlí jiný muž. A ona ji přinutila odpovědět na některé otázky. Co ke komu cítí. Bára nerada používá slova „miluji tě“, ale odpověděla: „Tebe miluju. Petra miluju. Tátu nemiluju, tátu mám ráda.“ Na Silvestra si vždycky říkají tři přání. Přišel rok, kdy si Emma přála, aby se s Petrem vzali. Báru to zasáhlo, protože věděla, že její dcera je přesvědčená, že když se lidi berou, má to být na celý život. Ale v tu chvíli dospěla k názoru, že když se jim to nepovedlo, měli by dostat druhou šanci. Netušila, že pár dnů předtím, o Vánocích, dal Petr její mámě prstýnek. Tak jednoho dne stáli všichni spolu na zahradě, svítilo slunce, na nohou měli sandály, ale vypadali jako bosí. Právě tam proběhl obřad. Vztah stvrzený pod širým nebem jim dal novou víru v rodinu. Emma tak získala i nevlastního staršího bratra, syna z Petrova prvního manželství. Společným životem postupně obě děti přestávaly být „cizí“ děti toho druhého. Vyžadovalo to empatii a trpělivost. Bára i Petr se přistihli, že po rozvodu chtějí dětem vynahradit, čím musely projít, a až příliš jim umetají cestičku. Pocítili, jak je těžké říkat si otevřeně poznatky o svých dětech, nezraňovat se a zároveň neuhýbat před problémy. Někdy už na ni toho všeho bylo moc. Pak sama vyběhla se psy do lesa nebo na tai-či. Emmě přibylo do života mnoho lidí, novou rodinu má i táta. Když jí bylo asi pět, na otázku, co sbírá, odpověděla: „Lidi“. Vypadalo to šťastně, kdyby ovšem nedodala: „A pro ty lidi hledám společný dům.“

Ve svém novém manželství si Bára s Petrem moc přáli dítě. Dlouho nebylo, nakonec se smířili s myšlenkou, že ani nebude. A že to tak má být. Její sebevědomí je křehké. Ale snaží se žít podle své nejhezčí představy o sobě. Když své dceři dávala jméno Emma, bylo ve Švédsku velmi populární. Ale především je to jméno její mámy. Nejbližšího člověka. Někdy má pocit, že Petra potkala, aby tu byl, až

máma nebude. Občas vidí, jak jí ubývají síly, ale nedá na sobě nic znát. Uzavírá se do sebe a do svého ateliéru, ve kterém je silná. Má k ní ze všech dětí nejbliže, bydlí v její těsné blízkosti. Vidí si do oken jako do očí. Z táty jí zůstal pocit, že když mu zavolá, bude k dispozici. Ale musí za ním zajet, aby si ho „podržela“ a měla ho chvilku jen pro sebe. Ještě stále o to stojí.

Rodičům vzalo divadlo rodinu. Ztratili jeden druhého a promeškali dětství svých dětí. Bára s nimi nevyrostala, nebyla s nimi každý den, vlastně ji vychovávala babička. Ta také postupně ovládla celou domácnost, máma musela vycouvat a přenechat jí otěže. Je těžké to soudit. Přesto se i Bára, Rampepurda rampepurďácká ze seriálu Bylo nás pět, stala herečkou. Nakročila stejným směrem. Ale nějak od počátku tušila, že herectví v genech nemá. Hrála krásné role, a přesto si uvědomovala, že není člověk, který by pro divadlo dýchal. Má ho strašně ráda, obdivuje každého, kdo mu propadl, ale sama to neumí. Souvisí to s jejím životem. Čím je starší, tím víc problémů jí herectví přináší. Nastávají situace, kdy jí příliš zasahuje do života. Každý scénář podrobně zkoumá, jestli tak daleko může zajít. Stačí, kdyby měla nějakého partnera obejmout, dát mu pusu nebo se mu složit do náruče. To se přece běžně na ulici nedělá. Je pro ni těžké uchovat si zdravou míru mezi hranicemi, za kterou nikoho nepustí, a profesí. Uvědomuje si, že je to neherecký přístup. Ale její život a vztah jí za to stojí. Vždyť s Petrem se seznámili právě při natáčení. Zná to nebezpečí, nechce ho podstupovat. Hned první natáčecí den si dávali pusy. V té scéně mu říkala: „Ty mě nechceš?“ a klátili se k zemi a zmizeli pod kamerou. Dál nic nebylo. Doma byla nešťastná, unavená mlčením s cizincem, najednou si s Petrem hodiny povídali. Pamatuje si přesně jejich první dotek.

V tátově Černém divadle byla neopakovatelnou Alenkou v říši divů. Její první role. Dotýkala se velké fantazie beze slov. Po konci představení si na ni děti chodily sáhnout, jestli je opravdová, když umí létat. Přes mnoho textů v mnoha rolích se dnes opět ocitla ve velké fantazii beze slov. Už ne na jevišti. Je za zrcadlem. Jako dcera divadelníků a výtvarníků asi musela namalovat svůj první kruh. Její obrazy se odehrávají většinou v kruzích. Jsou v nich stromy, květiny, zvířata, lidé. Dokonce i míč. Drží ho kluk, který už ví, že vítězství nemůže existovat bez proher. Stojí pod zvláštním stromem s hlubokými propletenými kořeny, vedle stojí Tibetán. Mají stejnou barvu „dresu“. I on má svůj „míč“. Jin a jang. Stinné místo na severním svahu kopce je součástí toho slunečného na jihu. Jako noc a den, žena a muž. Jsou v rovnováze. Taková je říše divů Barbory Srncové. Lidé s velkýma očima se v ní spojují v nekonečných a věčných kruzích.

Velký dům Ivana Lietavy

Narodil se nečekaně a náhodně v Bratislavě. Máma jela navštívit babičku a předčasně porodila. Místem jeho života však byla Trnava a její blízké okolí. Tam žil se sestrou a matkou a do svých pěti let i s otcem. Až úplně nahoře ve dvanáctipatrovém paneláku. V paměti se mu vybavují jen útržky. Velká kuchyň, rohová lavice, obrovská výška. Když se rodiče rozvedli, přestěhovali se k babičce do Šenkvice, která leží přesně uprostřed mezi Bratislavou a Trnavou. Jako důvod rozvodu matka Ivanovi sdělila, že mu táta ubližoval. „Kvůli maličkostem. Jen uviděl na zemi neuklizenou hračku, už tě zbil.“ Ivan si to vůbec nepamatoval. Skoro nic si z té doby nepamatuje. Ale matčino vysvětlení přijal a s otcem se nechtěl stýkat. Neviděl ho dvanáct let. Jak zoufalý a nevěrohodný člověk je jeho matka, to si uvědomil až později. V rodině se tradovalo, že jí v nemocnici měnili krev a dali jí „cikánskou“. Tak si vysvětlovali její toulavé chování. Vybrala sociální dávky a zmizela na několik dnů. Jednou po svém útěku stála před domem a nechtěla jít domů. Bála se babičky. Ivan to ještě vnímal jako dítě. Přišlo mu, že máma něco provedla, jako někdy on, a babička by jí měla odpustit. Běhal od jedné k druhé. „Mámo, pojď domů, prosím.“ „Babi, už se na ni nehněvej.“

Dětství mu zachránila právě babička. Byla z osmi dětí a udržovala celou rodinu pohromadě. Když se všichni sešli, bylo jich v bytě kolem třiceti. Miloval to. Přijeli bratrance, sestřenice, dostali dvacet korun a vyrazili na pouť. Právě po jedné z poutí však babička vydechla naposled. Měla rakovinu, dědeček zemřel na tuberkulózu ještě pár let před ní. Ivan si pamatuje na dědovu zahnutou bambusovou hůl, hrával si s ní, třeba hokej. Jednou ji děda použil i jako výchovný prostředek, to když Ivan snědl babičce růžové pilulky brufenu, protože si myslel, že jsou to lentilky. Děda byl vysoký, statný chlap, měl sportovní postavu, vypadal jako dnes Ivan. I máma byla vysoká, štíhlá, černovlasá, jako mladá hrála házenou, sportovní vlohy tedy zcela určitě zdědil po předcích z matčina rodu. Po odchodu prarodičů se Ivanovi definitivně rozpadla rodina.

Matka prodala za pakatel svůj i babiččin byt, vlastně oba byty propila. Peníze ze sociálky jí vždycky vydržely tak dva tři dny. To platila za všechny v hospodě, a když nezbylo nic, připotácela se domů. Jednou šel Ivan za kamarádem a těšil se, že spolu půjdou ven. Zazvonil, čekal marně. Sousedí se na ně dívali skrz

prsty a rodiče neradi viděli, když se děti s Ivanem stýkaly. „Co je to za rodinu? Matka pije, krade, o děti se nestará.“ Plakal. A vzpomínal na babičku, jaká to byla upravená a noblesní dáma. Všechno by možná mámě odpustil. Ale co nikdy odpustit nemůže, je osud dalších čtyř dětí, které ještě s jinými muži přivedla na svět. O žádné se nestarala a babička už je zachránit nemohla. Ivan byl nejstarší, začal chodit na brigády a se sestrou se o nevlastní sourozence snažili starat. Večer je nakrmili, ukládali ke spaní, často nešla elektrika, protože máma nezaplatila. Děti chodily dva kilometry pěšky do školy, neměly na autobus, kradly svačiny. Asi v sedmnácti letech vyhledal Ivan svého otce. Táta mu dal kapesné, koupil bundu, kalhoty i všechno ostatní, co potřeboval. I tátova družka však Ivanovi předhazovala, jakou má mámu.

Ve dvanácti letech si při fotbale zlomil nohu a čtyři roky vůbec nehrál. Našel si však přítelkyni ve vesnici Cífer a tam zase začal. Jednou se na tréninku objevili neznámí pánové, lekl se, že jsou to policajti. Byl v té době v partě starších kluků a nebyli to žádní svatoušci. Ukázalo se, že se jedná o trenéry z Trnavy, kteří o něj projevíli zájem. Neprošel žádnými mládežnickými středisky, najednou se ocitl ve slovenském velkoklubu. Sám se živil, sám si určoval pravidla, byl klukem ulice. Tréninky byly náročné, disciplína tvrdá, ten přechod neustál. Vlastně ho vzdal a vrátil se do Cíferu. Tehdy za ním přijel otec: „Vrať se do Trnavy, budu se o tebe starat.“

Už jako dorostence vytáhli Ivana do A-týmu mužů. Trenér ho nechal běhat kolečka, jenže on pil pivo, kouřil a lupal po dechu. Nemohl. „Tak mě vyhodte!“ odsekl Ivan a trenér ho skutečně vyhodil. Přehazovali si ho z áčka do béčka. Po čtrnácti dnech ho trenér povolal zpátky a za dalších čtrnáct dnů zase vyhodil. Věčné průšvihy. Když mu bylo dvacet, vyhlédl si ho trenér z Trenčína. Ivan byl zklamaný, že odchází z Trnavy, ale zase věděl, že v Trenčíně o něj stojí. Jeho jméno se objevilo i na soupisce reprezentantů do jednadvaceti let. V plném nasazení se objevily zdravotní potíže. Ukázalo se, že jde o důsledek jeho zlomeniny z dětství. V těch dvanácti letech mu dali nízko šrouby, navíc měl po půl roce přijít na kontrolu a případně na další zákrok. Máma mu to neřekla, asi neměla na vlak, nebo jí to bylo jedno. Výsledkem byla zničená chrupavka v dospělosti. Musel podstoupit náročnou operaci. Když ho kupovala Banská Bystrica, jednalo se o nejdražší přestup ve slovenské lize. Za půl roku nedal ani jeden gól. Ale trenér mu věřil. Postavil ho v zápase se slovenským mistrem - Žilinou. Porazili ji 2:1. Mistrovský tým měl být jeho další štací. Ani k ní nemuselo dojít. Na dálnici vjel do protisměru, v protijedoucím voze jela matka s dítětem. Jako zázrakem všichni přežili. A přestože nejel rychle, a dokonce mu ani nezabavili řidičský

průkaz, tohle neštěstí pro něj bylo velkým mementem. A pádem, který se mu dral i na hřiště. Měl zlomená žebra, měsíc nehrál, a když se vrátil, dostal červenou kartu. Soupeř ho při stavění zdi provokoval a štípal a ve chvíli, kdy prohodil něco jízlivého o nehodě, mu Ivan vlepil facku.

Otec svůj slib, že se bude o Ivana starat, skutečně dodržel. Zapisoval si pečlivě den co den všechny výdaje. Ivan ten zápisník našel. A když dostal angažmá v Turecku, spočítal tu letitou částku a celou mu ji vrátil. V Žilině zažil časy dobré i zlé. Pak už se jen trápil a hádal se s trenérem. „Kašlu na to,“ říkal si a ocitl se na rozcestí. Na tom rozcestníku ukázala jedna z šipek směr Dukla Praha. Jedno z nejlepších rozhodnutí jeho života. Sám od autonehody nekouří, ale Dukla byla první tým, ve kterém nekouřil vůbec nikdo. „My jsme tady takoví hodní,“ řekl mu kapitán Gedeon, se kterým se sblížil. I když první reakce „Gedyho“, když uviděl Lietavu v šatně, byla: „Ty vole, co to je?“ Zapadl perfektně. První tým, kde neměl problémy. Dukla ho opět nakopla do role střelecké hvězdy. Trenér mu oznámil, co od něj očekává, a nechal mu volnost. Uměl ho ukočírovat. Ivan nad sebou necítil kontrolu, ale přijal pocit zodpovědnosti. Stal se pravou rukou kapitána. „My jsme potřebovali takového blázna,“ říkal mu se smíchem Gedeon, když Ivan ve třetí minutě zápasu nabral stopera soupeře a měl od něj na tři utkání pokoj. Jeho robustní postava budila respekt, stejně jako jeho schopnost dát gól. Byl tím hráčem, který si vysloužil osobní obranu, a přesto skóroval. Ušetřil gól Spartě stejně jako mistrovskému Liberci. Když v Trnavě nastoupil jako dorostenec, dal svůj první gól po deseti sekundách hry! Rozený střelec, jehož revírem je pokutové území. „Šestnáctkový“ typ útočníka s výbornou hlavičkou a instinktem zakončovatele. Nerad běhá, když má dost sil, pro míč si i seběhne, ale jinak vidět ho překročit půlicí čáru je spíš výjimečný a úsměvný zážitek. Bere to jako rozdělení rolí. Trenér Dukly věděl, čím a jak je pro mužstvo prospěšný. Každý gól je pro něj třešničkou na dortu.

Jednou mu v hotelu recepční oznámil, že tam měsíc bydlela jeho matka, a nezaplatila. Vyprávěla, že jí syn staví byt nebo že jí s sebou bere na dovolenou. Všichni čtyři nevlastní sourozenci nakonec skončili v dětském domově. Před rokem mu zavolala sestra, že máma měla infarkt. Ukázalo se, že nešlo o infarkt, ale o cirhózu jater. Naposledy jí dal větší obnos peněz na protialkoholní léčbu. Nenastoupila. Odhání ji už ze svého života i ze života ostatních dětí. Právě sourozenci byli hlavním motivem, proč odešel ze svého šťastného angažmá. V Dukle nastřílel za sezónu jedenáct ligových gólů, ale byl zde hostujícím hráčem Žiliny. Domovský klub ho chtěl prodat. Byl opět na vrcholu, cena stoupala. Stála o něj Sparta stejně jako Slavia. Tolik peněz Dukla neměla. Nakonec nejvýhodnější nabídku dostal Ivan

z Ukrajiny. Peníze rozhodly. Potřebuje je na svůj dům. Velký dům. Tak velký, aby se tam vešli všichni sourozenci. Ti větší i ti menší, kteří stále žijí v dětském domově.

Z Ukrajiny se vrátil zpět domů, do Trnavy. Ve Spartaku od něj očekávali totéž co v Dukle. K tomu by však Ivan potřeboval i tým jako v Dukle. Trnava tak zatím jeho konečnou štací není. Jeho dům v nedaleké Báhoni ale v hrubé stavbě stojí. Už má i střechu. Stavbu má na starosti Ivanův táta, opravdový kamarád jeho života. Strašně se těší, až si bude moci vzít všechny k sobě domů. Bude to dům s velkým srdcem. Ivan nikdy nebyl ženatý, nemá ani děti. Ale moc si je přeje, protože je miluje. Přítelkyně, se kterou žil šest let, byla tanečnice a děti nechtěla. Ta dnešní slyší na stejnou píseň jako on.

Ivan má fenku Airi, papouška Alexe, měl hada, chameleona, leguána i tarantuli a chtěl si koupit krokodýla. Už složil zálohu, ale kvůli přestupu musel koupit „mazlíčka“ zrušit. Svě dívce říká: „Na Slovensku se všechno dozvím.“ Je velký bouřlivák v životě i na hřišti. Když ho něco trápí, řekne to. A zcela jistě použije slova „do piči, do piči“ jako by říkal „bože můj“. Už jako mladý dal na zápase ránu jednomu tátovi, který hrubě křičel na svého synka, když se mu míč zamotal mezi nohy. Od klubu dostal pokutu. „Až budu mít syna a bude hrát fotbal, zbiju každého, kdo na něj zařve,“ tvrdí a jistě to udělá.

Říkají mu Anelka, francouzskému útočníkovi je opravdu neskutečně podobný, až na barvu pleti. Měří stejně jako on 189 centimetrů a jeho statná postava kontrastuje s něžnou tváří, která neskrývá citovost. Často pláče. Někdy i proto, že „na baby to zaberá“, ale většinou proto, že si nemůže pomoci. Nedávno uslyšel písničku Anjelik môj, slzy mu tekly po obličejí. Poslouchal ji v dětství. Nevadí mu krev, horory, boj. Ale smutné filmy o dětech, o rodině, ty neunes. Cítí tlak v hlavě, bolest na prsou, nervy k prasknutí.

Jeho nohy, ruce, ramena, záda i hrud' zdobí tetování. Žádné smrtky či zkřížené hnáty. Ale strom života a symboly zodpovědnosti, mírnosti, nevinnosti. A „modlitby“ - Ježíš, Panna Maria a na zádech ze všech největší - anděl. Každá proměněná šance, každá třešnička, kterou ozdobí svůj fotbalový dort, s sebou nese i stopu všech sourozenců. Jejich jména má totiž vytetovaná na svých nohách. A čisté místo na rukou, které je vidět, když je zvedá k nebi, čeká na další jména. Na splnění touhy. Na vlastní děti. Když Bůh dá, budou žít ve velkém domě, plném tetiček a strýčků, a bude jich tam tolik, jako když přijede pouť.

Úsečka osudu Táni Fischerové

Vychází ze svého bytu. Svítí slunce, padá listí, podzim už sklízí plody. Svého syna nikdy nepřestala vozit. Kočárek blondatého, usmívajícího se batolete vyměnila za vozíček pro velké dítě, které se jí stalo poutem a poznáním nesdělitelných tajemství. Jen co se ocitnou před domem, zvedají oba hlavy vzhůru. Pozorují věže a stromy. Odjakživa. A ona v sobě nosí sen či zvláštní pocit, že se jí na svět nechtělo. Snad z obavy, z tušení, že život nebude lehký. Jakýsi vnitřní hlas jí ale řekl, že vždycky uvidí věže a stromy.

Její rodiče se narodili po první světové válce do židovských, ne příliš harmonických rodin. Zažili vzestup Masarykovy republiky, a když dospěli, přišla krize a fašismus. Otec jejího tatínka byl obchodník a po neúspěšném pokusu zajistit rodinu před Hitlerem alespoň finančně si v roce 1938 podřezal žíly. Druhý dědeček, bývalý statkář, o kterém Táňa ani neví, jak se jmenoval či jak vypadal, říká mu „děda bez tváře“, se chtěl zastřelit. Svůj sebevražedný pokus však přežil, oslepl, nicméně musel nastoupit do transportu a už se z koncentráku nevrátil. Tak jako se nevrátil nikdo z příbuzných Tániných rodičů. Vlastně je spojil podobný osud. Po válce zůstali každý sám, bez předků, neměli nic a snažili se vybudovat rodinu, o kterou byli násilně připraveni. Pod tíhou prožitých hrůz však životní klid hledali těžce. Seznámili se ve Vinohradském divadle, kde táta režisoval a máma tančila. Oba si však vzpomněli, že se už předtím potkali v Terezíně, vybavili si, jak šli po nádvoří a oba se za sebou otočili, ani nevěděli proč. Snad si byli souzeni. O svém životě v táboře ani o ztracených blízkých jinak nikdy nemluvili. Nemohli. Nesli v sobě trauma a každý z nich s ním bojoval po svém. Táta humorem, máma věčným strachem. Ten strach byl až patologický. Nikdy nepochopila brutální zlo, kterým prošli, stále se obávala, že jakási mocná síla znovu přijde a zničí vše, co milovala a budovala. Kolem rodiny se snažila stavět hradby, aby se už nic nestalo, a Táňa je musela často obtížně zlázat. Bylo to těžké. Maminka jí ve své uzavřenosti neřekla nic. O babičce, o sestře čili o Tánině tetě, o tragickém dědečkově konci. To málo, co ví, se dozvěděla až

po mámině smrti. Netušila, jak její předci vypadali, nezůstaly po nich ani fotografie. Její rodina nemá hroby. Tak to dějiny dvacátého století zařídily. A ona v nejspodnější vrstvě své duše nosí pocit tragiky. Ale také poznání, že se člověk musí, byť s velkým úsilím, strachu zbavovat. Protože mnoho věcí může skončit tragicky a také končí tragicky. Její narození však jako by bylo potvrzením dobra. Narodila se, i když jakýsi pan Hitler rozhodl, že tomu tak nebude, jelikož vyhladí celou skupinu lidí. Ale ona je tady. I proto vnímá svůj život jako úkol.

Prožila ho celý se svými rodiči. A vzhledem k tomu, čím v minulosti prošli, je možná ani nechtěla opustit. Mohli si vzájemně pomáhat a také si pomáhali. Ale ve chvíli, kdy jí do života vstoupila láska, bylo složité soužití najednou ještě složitější. Nepochybně poznamenalo některé pády jejich vztahů. Byla zvláštním způsobem rozpůlená. Potřebovala lásku, ale zároveň měla vždy pocit, že to není ten pravý. Jistě někde vzadu hrála roli i zkušenost z její vlastní rodiny. Vztahy v ní byly dobré, ale současně rozbité. Manželství se bála. Prožívala dlouhé lásky, které vždy po čase skončily, a ona to předem tušila.

Když v Brně studovala JAMU, začala filmovat. Byly to krásné role v krásných filmech. Bloudění, Hotel pro cizince. Právě u filmu potkala řadu vynikajících herců, budoucích osobností slavného pražského Činoherního klubu. Když dostala nabídku stát se jejich kolegyní, neváhala ani vteřinu. Opustila školu a „vystudovala“ v Činohráku. Zažila nejkrásnějších šest let života, jaká se ve své celistvosti už nikdy nezopakovala. Právě tady poznala otce svého dítěte. Byl muzikant, okouzloval ji svým talentem, protože umění pro ni bylo i v partnerství mocným stimulem. Talent je vždy přitažlivý. Nevzali se, ale narodil se Kryštof. Jejich vztah byl hodně proměnlivý. Byla období krásná a byla období, kdy si jeden nebo druhý - a většinou to byl on - uvědomovali: „Nemá to cenu, půjdeme od sebe.“ Jejich dítě se tak narodilo do vztahu, který nebyl pevný. Těhotenství ji navíc překvapilo, po dítěti netoužila, dokonce si, okouzlena uměním, myslela, že člověk dítě mít nemusí. Nakonec si řekla: „Žádná jiná možnost není, dítě je tady, ťuká na mne, chystá se přijít na svět, tak přijde.“ Krůček po krůčku se s tím vědomím učila žít a šla vstříc mateřství, na které nebyla připravená. Syn se sice narodil v devátém měsíci, ale s nízkou porodní váhou. Něco nebylo v pořádku. Řekli jí, že je opožděný, ale že nemá spěchat, že se to spraví. Zpočátku opravdu netušila, že se děje něco špatného. Chodila po doktorech, a když mu byl rok, bylo jasné, že se nebude vyvíjet normálně. Kam až to dojde, jí nikdo neřekl. Naštěstí. Přijímala rány postupně, až jedna paní doktorka naplno vyslovila: „Budoucnost vašeho syna je taková, že skončí v ústavu.“ To ji skolilo. Jedna z nejtěžších chvil.

Už o rok dřív byla normalizační mocí jako jedna z prvních vyhozena z Činoherního klubu. Když po této prestižní scéně nastoupila do tehdejšího Divadla Jiřího Wolкера, byl to velký umělecký pád. Tři noci proplakala, onemocněla. Věděla, že tahle štace bude mít jen svůj omezený čas. A především pochopila, že skloubit péči o nemocné dítě s divadlem prostě nelze. Definitivně se zhroutil vztah s partnerem. I když k tomu konci delší dobu spěl, nepřipouštěla si to. Stále věřila, že to zvládnou, že se jejich život nějak vylepší. Byla přinucena postavit se na vlastní nohy. Dnes jsou přátelé. Šli prostě každý jinou cestou. Tehdy to bylo nejsložitější období jejího života. S odstupem času jako by se jí vymazalo z paměti. Detaily si nepamatuje, jen bezčasně. V jejím životě nebyl žádný pramen, žádná studánka, nebyly tam stromy. Přežívala ze dne na den. Kryštofa odvezla do jediné školky pro postižené děti v Praze, tam byl dopoledne, ona si mezitím lehla do postele a napůl spala a napůl omdlávala. Pak se pro něj vrátila a zase živořila. Bez radosti. Když byl ještě malý, přečetla si knížku o autismu a myslela si, že je autista. Dnes už by i k této informaci přistupovala jinak. Ale tehdy se domnívala, že její dítě bude cizinec, který k tomu všemu ani nebude schopen navázat vztah. Najednou vyběhla z domu a utekla. Neví, kde byla, ale asi tři hodiny někde bloudila. Jako když člověk chce utéct svému osudu, nechat ho za sebou, a ono to nejde.

Ačkoliv se nedá takový život žít dlouho, trval několik let. V tomhle prázdnu potkala manžele Roubalovy. Byli chartisté, věřící a z Prahy se odstěhovali na chalupu se svými třemi a posléze čtyřmi malými dětmi. Přijali ji do svého úplně jiného života. Přes den sekali dříví, aby bylo čím topit, v potoce prali prádlo a plíny, dodnes vzpomíná na červené zmrzlé ruce. Večer uložili všechny děti včetně jejího Kryštofa ke spánku a do noci si povídali o umění, četli z Bible. Její život dostal jiný smysl. A proměňoval se i vztah s Kryštofem. Na počátku byl krásně usměvavé miminko, ale opravdu trochu cizinec. Usmíval se, ale nerozuměl jí a ona nerozuměla jemu. Postupná vzájemná komunikace je zachránila. Naučili se vnímat jeden druhého víc, než mohou sdělit slova. Někdy je smutná, svět na ni dolehne, sedne si k němu, on na ni položí svoji zkrivenou ručičku a ví to. Otevřel jí oči jiným směrem. Když mu bylo asi deset let, zeptal se jí, proč je jiný než ostatní děti. Zabolelo ji to, nečekala, že může podobnou otázku položit. Pak už se nikdy nezeptal. Ale občas pronesl: „Ty chodíš, maminko?“ A už neřekl „já ne“, ale: „Utíkej.“ Tak běhala sem a tam a on se díval, co si myslel, to ona neví. Dobře si uvědomuje, že ačkoliv ho zná ze všech nejmíc, jsou místa, kam ona nevidí. Jistě zčásti i proto, že se neumí vyjádřit. Neví, jaké otázky si klade, jestli si je klade. On sám je pro ni velká otázka. Kdo vlastně je? Ale když se na ni podívá hlubokýma očima, ví, co

říkají. Něco si slovy nikdy nebudou moci říct, ale cítí to. Z této hloubky pramení jejich láska. Zvětšovala se navíc pravidelným odloučením, protože Táňa věděla, že kromě domova musí mít Kryštof ještě další místo, kde se bude učit obstát sám. Loučení nikdy nepřivykli. Jeho odjezdy do ústavu si museli vytrpět znova a znova. Věděla, že to jinak nejde, že by si jinak sám v životě neporadil. Vždy uvažovala nejen citově, ale i rozumově. Kdyby nebyla, kde on bude? Pomáhala mu budovat ještě jiný svět, bez maminky, s jinými lidmi, které si získal sám. Dnes je mu třicet sedm let. Po změnách v ústavu, kde střídavě žil, si ho definitivně vzala domů. Našli si sdružení, zázemí, nedaleko Prahy, kam může na krátký čas odjíždět. Často spolu poslouchají muziku. Hudba je spojuje. Kryštof je vášnivý a citlivý posluchač. Zná všechny tátovy písničky, ví, kdo je jeho otec. Zůstal mu v melodiích.

Možná si s Kryštofovým věčným dětstvím prodlužuje mladý čas. Jako by spolu zůstali zakleti v mládí. Je sice už vousaté miminko, ale stále plně čistoty a nezkaženosti. Když ji zlobí, zvedá koutek úst. A ví, že zlobí. Má v životě mnoho nevýhod, ale zase se v tomhle světě nemusí prát. Ona je stále ta matka, která ho obléká a poskytuje mu ochranu, bez níž se neobejde. Jiné děti jí život nepřinesl, měli si zůstat navzájem. Kryštof ví, že existuje smrt, zemřela mu babička i dědeček, se kterými bydleli, i v ústavu viděl, že najednou někdo nebyl. Ale co si myslí, je zase součástí jeho tajemství. Ona věří v přesah lidského života, který fyzickým odchodem nekončí. Dělá vše pro to, aby zvládl život bez ní. Nemyslí však na to. Proč se trápit myšlenkami na něco, na co se nedá připravit? Když se jí dotýká, snímá s ní všechnu bídu světa. Mají svůj slovník: „Ty jsi můj rytíř a já potřebuju, abys mě zachránil.“ Dobře tomu rozumí, nemotorně ji obejmě a ona řekne: „Teď jsem zachráněná.“ Když ho ukládá do postele, chápe, jak to dělali, když na Velikonočních ostrovech přesouvali sochy. Musí ho převrátit a spolu lezou jako housenky. Říkají tomu „plují lodi do Triany“.

Když její uzavřená maminka onemocněla, navázaly spolu hluboký, osvobozující vztah. Mnohé napravily. S tátou na ni vzpomínali, ale její mlčení v nich zůstalo i po smrti. Táňa v jejích věcech objevila podobiznu své krásné babičky a v dokladech svou vlastní fotografii. Máma její fotku nosila neustále při sobě. Překvapilo ji to a rozplakalo.

Snad to byly rodinné kořeny, které ji vždy vedly k tomu, že se člověk nemůže uzavřít jen do svého soukromého světa a doufat, že v něm přežije. Zaplatila za to patřičnou cenu. V minulosti to byla ztráta hereckých možností a život na hranici minima, v současnosti zkušenost s nenávistí. Kvůli politice zažila

zlobu, jakou neznala, a viděla, jak zášť škodí těm, co rány inkasují, stejně jako těm, kteří je rozdávají. Je silná a praktická. Nemusí svou tvrdost dokazovat, ona ji žije. Každý den. A v každé době. Zatím nežijeme v zemi, kde by se žena jako ona mohla stát prezidentkou. Ale volby dokázaly, že tvořivou inspirací a nadějí ano.

Stáří, o které byla v dětství ochuzena, celý život hledala. Neměla prarodiče, nepotkala laskavou moudrost, nebyla hýčkaná. Neměla na co navázat. Možná proto měla vždy silný vztah ke starým lidem a užívá si své šedivé vlasy. Paradoxem jejího života je, že ani ona nebude nikdy babičkou. Její život je úsečka. A bolest cesta, jak něco pochopit a něco dostat. „Kdo jsi?“ ptá se jí Machiavelli textem, který interpretuje. „Byla jsem příležitost,“ odpovídá. Otočí Kryštofův užaslý a okouzlený pohled od věží a padajícím listím tlačí jeho „kočár“ zpátky domů.

Sítě paměti Michala Prokeše

Byl slunečný den babího léta. Vracel se ze své první třídy. Kolem potoka, který šuměl a lákal. Svěřil mu svou aktovku a běžel za ní podél proudu. Jeden z mála střípků jeho dětství. Do osmi let nemá žádné vzpomínky. Snad ještě jak sestra proletěla sklem a přijela sanitka a jak pod postelí našel hokejku, kterou si přál pod stromeček. Tím obraz jeho dětství končí. Byl jeden z vánočních svátků, ani neví který. Máma se zvedla od stolu a oznámila jim, že si jde lehnout. Po chvíli už jen slyšel vyděšený jekot sestry, která vešla do šatny. Běžel za ní a uviděl mámu viset na kravatě. Klečela na kolenou, oběšená vlastní vahou. Otec mu zakryl oči. Zemřela při převozu do nemocnice. Trpěla schizofrenií, léky příliš nebrala, vždyť ji i některé „moudré“ kamarádky varovaly, ať je nejlí, že z ní chtějí doktoři „udělat blázna“. Prý Michala brávala s sebou, když chodila na kontroly. Měla talent pro obchod, jenž pravděpodobně zdědil po ní. Ale jak byla nemocná, zanechávala po sobě dluhy, které by ji zcela jistě jednoho dne zničily. Michalův mozek vytěsnil vše, co zažil do její smrti. Síť jeho paměti jsou potrhané a mají velká oka. Propadlo jimi vše, co by ohrožovalo jeho zdravou duši. Nevzpomene si na máminu podobu, a když, tak pouze z jedné fotografie, kterou kdysi viděl. Sám její fotku nemá. Nedokáže odpovědět na otázku, jestli ji měl rád. Neví. Necítí nic.

Když se máma s tátou seznámili, byla vdaná a měla dvě dcery. Odešla s nimi od manžela, vypráví se, že se oba sokové kvůli ní spolu poprali. A dodnes je lepší, když se nepotkají. Michal měl tedy dvě nevlastní sestry, ale pro tátu byl jedináček. Jedna ze sester odešla z domova ještě před máminou smrtí, druhá dnem, kdy zemřela. Zůstali s tátou sami, ale museli pryč z toho zoufalého místa. Táta navíc cítil, že bude na maloměstě pořád „ten, co se mu oběsila manželka“. A tak se z Mohelnice přestěhovali do Olomouce. Otec si našel přítelkyni, která byla sama s dcerou, měl pocit, že si vzájemně pomohou. Snad to ani nebyla žádná velká láska, nicméně Michalovi vstoupila do života macecha. Naplnila všechno, co slovo „macecha“ zosobňuje v příbězích o sirotcích. Táta dojížděl daleko do práce, vracel se večer a Michal dostával nářez den co den. Byl jiný, uzavřený, macecha z něj chtěla vymlátit svou představu syna. Trvalo to dva roky. Nic tátovi neřekl, nechtěl mu přidělovat starosti. Jednoho dne ale násilí vyvrcholilo, táta to zjistil a v tu chvíli odešli k babičce. Neměli kam jít. Ocitli se v polích. V obci Vacetín, deset kilometrů od Mohelnice. Kromě dědečka a babičky žil ve druhé části statku

strejda s rodinou, se synem Mirkem, kterého si Michal okamžitě oblíbil. Byl starší, hrál krásně na kytaru a přivedl ho k hudbě. Tady vzpomínek výrazně přibývá. To místo bylo malebné jako z obrázků, cítil pietní, intimní život. Spal v jedné posteli s babičkou, která ho často hladila a ráno mu vařila kakao. Děda byl myslivec, příliš toho nenamluvil, ale vyzařovala z něj láska. Michal dva roky sledoval „v přímém přenosu“, jak umírá na vedlejší posteli. Už nemohl polykat, jídlo schovával, aby babička nevěděla, že nejedl. Táta dojížděl a dělal, co mohl. Měli hezký vztah, k tomu život v lese, dědova zahrádka, chatka postavená pro děti. Vše skončilo nejen dědovou smrtí, ale i sebevraždou bratrance Mirka. Nesmírně citlivý a múzický kluk se oběsil v osmnácti letech z nešťastné, nenaplněné lásky. Jeho milá snad ani nevěděla, že je milována. Nebyl schopen jí to říct. Michal na něj dodnes vzpomíná, dodnes v něm hraje jeho hudba. Zase utíkali z místa, které poznamenala tragédie. Babička přišla nejen o muže, ale i o milovaného vnuka. Nemohli zůstat. Přestěhovali se do paneláku a starali se o ni, jak jen to bylo možné. Ta péče ležela často na jeho dětských bedrech. Nakupoval, uklízel, a když už babička nezvládala základní životní funkce, myl ji a uklízel po ní i to, co se sama v zoufalství snažila uklidit. Bylo mu třináct, ale jinak to nešlo. Byl si však vědom pohádkových chvil, které s ní zažil. Vařila nejlepší šklubánky s mákem na světě. Její smrtí jako by ho opustily těžké roky. Ale on necítil trýzeň ani žádné trauma. Jeho život zněl z vyprávění drastičtěji, než jaký byl jeho skutečný pocit.

Táta si už po maceše žádnou partnerku nenašel, ale ženy měl rád, a Michal měl nespočet „tet“. Když ještě žili spolu s tátou a mámou, měli za kamarády jistou paní Elišku s manželem. Až dnes z vyprávění ví, že když máma třeba na několik dnů zmizela, právě Eliška se o něj starala. Byl mimino, uvařila mu krupici, pohlídala ho. Jak rostl, stal se mu táta zásadním člověkem života. A když zjistil, že začal žít s Eliškou, neskutečně vyváděl. Chtěl ho mít jen pro sebe. Adolescent jako vyšitý. Vyházel jí například šaty z okna. Ale ona vydržela a před pár lety, v tátových sedmdesáti letech, se vzali.

Nicméně „smrtící“ dětství ho přece jen dostihlo, aniž si to uvědomil. Zažil období strachu ze smrti. Každý večer se bál. Počítal, kolik dnů tady ještě bude, a ničilo ho, že neví, co bude dál. Se svými děsy se svěřil tátovi. „Každý jednou umře, ale je to ještě strašně daleko,“ řekl mu a Michala to uklidnilo. Definitivně ho zbavila strachu četba filozofické a teologické literatury. Přečetl Bibli, Korán i posvátnou knihu Bhagavadgíta. Tyhle knihy a vědecké poznání duše v něm posílily pocit svobody.

Ve škole měl buď jedničky, nebo pětky. Buď ho něco bavilo, nebo nebavilo. Nebyl brzy vyspělý, růstově velmi dlouho spíš drobný, říkali mu „prcek“. Přezdívka mu zůstala, i když už všechny přerostl. Studoval

gymnázium, měl svou kapelu a samozřejmě miloval fotbal. Ve třetím ročníku ho náboráři z vojenského gymnázia nalákali právě na slibné fotbalové vyhlídky. Oháněli se Duklou a on uvěřil. Přestoupil na jejich školu. A rychle dospěl. Jestli někde zažil anarchii, tak tam. Kdo utopil tank, stal se velitelem na vojenském gymnáziu. Probudil se do reality. Nicméně problémy se zády ho vyřadily z této absurdní hry. Fotbal skoro tři roky nehrál, odmaturoval v roce osmdesát devět na civilním gymnáziu. Listopadovou revolucí se mu otevřel svět. Do pětadvaceti však vůbec nevěděl, co chce dělat. Šel jen živelně, spontánně za tím, co ho baví. Měl svůj byt kousek od táty, když od něj dostal peníze, byl jeden den král a pak jedl suchou rýží. V jednom pokoji zřídil zkušebnu pro kapelu, sousedi ho „milovali“. Ačkoliv není příliš manuálně zručný, začal se živit rukama. Pak v MEZu Mohelnice pracoval u pásu, jezdil s jeřábem, a protože byl zdatný ve výpočetní technice, obsluhoval robota. Když v podniku hrozilo propouštění, sám se přihlásil, že chce odejít. Začal objevovat svět kapitalismu. Měl za sebou první lásku, kterou potkal v šestnácti, i vztah se starší partnerkou, jež měla dítě. Pracoval v baru a potkal svoji současnou ženu. Po roce a půl se jim narodil syn. Z hospody odešli a on se živil jako obchodní cestující. Postupně se stal šéfem dealerů a nakonec „skoupil“ i svého šéfa, který pro něj dodnes pracuje. Dováželi elektroniku, byli zástupci značky Akai pro Českou republiku. Nastalo desetileté období, kdy pracoval i na Štědrý den. Syna Dominika vlastně minul. Hrál ještě divizi v Zábřehu na Moravě a už při aktivním hraní se začal věnovat mládeži. Úplně ho to pohltilo, postupně složil zkoušky na všechny trenérské licence a začal trénovat s jiným přístupem i metodikou, než bylo zvykem. V Lošticích dal dohromady mládež, spojili síly mohelnického regionu a po čase hráli vrchol kraje. Tak zajímavě, že se o nich mluvilo i mezi odborníky na celorepublikové úrovni. Cítil, že už je mu toto území „malé“, chtěl vykročit dál. Nastaly první konflikty a hádky se ženou. Zatímco on rodinu v klasickém slova smyslu nikdy nezažil, ta její byla pevná a soudržná. Neuměla si představit, že by od ní odešla, že by se odstěhovala ze Zábřehu. V té chvíli touhy po překročení svých dosavadních možností potkal holku, která svým způsobem ztělesňovala ten „nový svět“. Scházeli se, trávil čím dál víc času v Praze a nevěděl, kam patří. Ona zrušila své zasnuby, on opustil rodinu. Tu noc, kdy se své ženě v půl druhé ráno přiznal, ho, citově zraněná, už nechtěla vidět. Odešel spát ke kamarádovi. Všechno skončilo. Vzal kytaru, auto a odjel. Rozvedli se, ale on lásku k ní nikdy neztratil. Jen už nemohl zůstat. Dostal nabídku ze Slavie. Měl dobré jméno z Moravy, profesionální licenci a v tu chvíli už i dobře rozjetý byznys. Po půl roce trénování sedmnáctiletých se stal šéftrenérem mládeže. Byl šťastný, a zároveň mu chyběli syn a žena. Obrečel je oba. Ale nemohl jim volat a vykládat jim, že má, po čem toužil, a stejně je mu špatně. Dominikovi

bylo třináct let a on mu svým odchodem ublížil. Když tu noc za sebou zavřel dveře, volala žena svému tátovi: „Míša od nás odešel.“ „Kde jsi? Jedu pro tebe,“ nezaváhal táta ani minutu. Našel ji sedět úplně zničenou venku na lavičce. Po odchodu do Prahy Michal měsíc a půl neviděl syna, věděl, že by ho k němu ani nepustila. Její zranění bylo k neunesení. Až po čase synovi řekla, že táta s nimi nebydlí. Dnes už si o všem s Dominikem povídají. A Michalovým mezníkem v novém vztahu bylo zjištění, že nemůže mít novou rodinu, protože už rodinu má. Rok a půl mu trvalo, než svou ženu získal zpět. Nejenže ho nechtěla vidět, ale v její přítomnosti o něm nikdo nesměl ani mluvit. Když konečně přistoupila na „nevinný oběd“, čekala ho ještě dlouhá cesta k návratu. Ale dvořil se jí, nadbíhal jí, čekával na ni v noci. Otec a matka patnáctiletého syna se spolu tajně scházeli jako milenci. Když konečně podlehla, z jejich nového života zmizela spousta hloupostí a banalit. Je jeho nejbližším člověkem. Matka dětí, manželka, milenka, přítelkyně, snad i chůva. Je „nedomazlený“, po tvrdých pracovních jednáních přijde domů a stočí se do klubíčka. Tu míru doteku a citu, který nepoznal od mámy, nemohla babička vynahradiť, kdyby se zbláznila. Tamara je jeho láska, štěstí. Ta velká, i ta malá, která se jim narodila. Ví, že děti bude mít v životě jen s jednou ženou. To mu dala do vínku. Jsou stále rozvedení, ačkoliv už několik let žijí zase spolu. Nechal udělat nové prstýnky, sami šli před oltář a sami si něco slíbili. Prošli odpuštěním, pokáním. Přesto se jizvy z ran nikdy úplně nezahojí. Občas zahlédne prázdno v jejích očích a ví, že jí v hlavě běží film té noční samoty, kdy on byl s jinou. Jeho lži bolí dodnes.

Často překračoval hranice, které jiní nepřekročí. Hrál tak, že o všechno mohl přijít. Jindy zase udělal krok vzad, aby mohl jít dva vpřed. U něj nikdy nevíte. Medvěd prostě buď spí, nebo řve. Když za ním přišel Martin Lafek, že existuje možnost koupit fotbalovou Duklu, pochopil, že je to šance pracovat svobodně a naplno na své vizi. Ve Slavii byl úspěšný, cítil však takové mantinely a takovou ignoraci pro něj zásadních věcí, že neváhal. Z jeho pilotního ročníku hraje devět hráčů ligu. Trénování miloval ze všeho nejvíc. I víc než hraní. Má pro ně talent, cit, vzdělání, a je výborný psycholog. Funkce generálního manažera ho vlastně nebaví. Ale je to jediný způsob, jak vytvořit filtr mezi šilným světem a čistými kluky, které přivedl. Musí zajistit, aby mohli stoupat vzhůru. Petr Fišar, Jarda Hynek, Jaro Žipaj... To jsou úžasní „marťani“. Zjevení mezi trenéry. Potřebují klid. Žádný tlak. Jejich vnitřní motivace a morálka jsou tak silné, že největší tlak vytvoří oni sami na sebe. Není to v dnešní společnosti obvyklé, ale on rozlišuje jen dva druhy lidí. Ty, které nekontroluje, a ty, se kterými nespolupracuje. V „jeho“ Dukle to tak funguje. Když přišel, rozhodl se, že kromě A-týmu nebude nějaký čas do ničeho zasahovat a bude se jen dívat. Pak vyházel všechny trenéry bez charakteru. Takoví

lidé nemohou být u dětí. Vždy pro něj bylo rozhodující, kdo tým vede. Podle toho měli v kabině hlavní slovo vizionáři, nebo primitivové. Často v týmu upřednostnil kluka, který nepomohl tolik herně, ale dal mužstvu punc. A mužstvo je pro něj vždy jistým odrazem osobnosti člověka, který ho vede. První tři roky se vlastně v Dukle věnoval hlavně personálním věcem. Hledal a čekal na své lidi. Když vyprávěl Honzovi Suchopárkovi, jak to v Dukle budou dělat, smál se mu. Dnes je druhým trenérem A-týmu a už se nesměje. Už to s nimi žije. Dukla se vrátila do ligy, ale přidala ještě něco navíc. Její tým je prostě jiný, jde proti větru. Z dlouhodobého hlediska chce Michal vychovat osmdesát až devadesát procent vlastních odchovanců, a co se financí týče, dostat se do kladných čísel. Ale především klub buduje jako rodinu, kterou tmelí sdílení společných hodnot, pracovitost a vzájemné vztahy. Možná „dětí“ z takových rodin dostávají na začátku naloženo dvojnásob, ale nakonec, v důležité chvíli, učiní správné rozhodnutí. Protože když člověk zradí principy, je zle. Jednou selžete a pohltní vás šedá zóna křiváků. Kdyby zjistil, že někdo z hráčů nebo blízký člověk podlehl nabídce a snad víc než zápas prodal sám sebe, zabije ho to. Nemohl by dál. Sám musí často vstupovat do stejné řeky, ve které se cachtají bezcharakterní a naprosto cyničtí lidé kolem fotbalu. Cítí, jak na něj špinavá voda cáká. Zůstat čistý ve špinavé řece mu přijde ze všeho nejtěžší. Ale věří, že nastává období „čištění“. Je pro své spolupracovníky štítem, který je chrání. Ale ten štít je vzájemný. Oni jsou pro něj zpětně pohledem do nezkažené vody, která je živá. Nikdo z nich není bohatý. Alespoň na poměry fotbalových bossů. Všechny své životní úspory vložil do rodiny, která se nejmenuje Prokešovi, ale Dukla. Nad vodou ho drží lidská kvalita a snad ho Bůh neopustí.

První část svého života neměl štěstí. Dnes má pocit, že nad ním svítí světlo. Když nešlápne vedle, karma je daná. Jeho táta žije stále na Moravě a Michal si uvědomuje, že čas běží. Je vděčný za společné chvíle. Vzal ho na tři týdny na dovolenou do Thajska. Poprvé si spolu povídali o věcech, které byly odsunuty do mlčení. O mámě. Jak jeden den zářila jako slunce a druhý den v šílenství rozbíjela nádobí. Otec mu popisoval věci, které Michal sice prožil, ale sítě paměti je nechaly propadnout do nenávratna. Pamatuje si útržkovitá torza z pohrbů, řeči, které mu nedělaly dobře. Neví, kde má máma hrob. Byl smrti blízko jako málokdo. Vyrostl z něho solitér. Silný a odolný. S ďáblem, co nabízí příliš snadné cesty bez obětí, nediskutuje. A když ho atakuje příliš silně, „když ctnost upadá, když spravedlnost je šlapána v prach“, odjede do dalekých míst. V tibetských horách pak slyší ozvěnu „Písň Vzneseného“ a znovu v sobě obnoví svůj řád. Michal Prokeš, pevný a osvícený generální manažer fotbalové Dukly.